

STRIC PAVLE:

Izprehodi po Beogradu.

(Dalje.)

7. V TOPČIDERU IN KOŠUTNJAKU.

anes bo v Topčideru in Košutnjaku pač ves Beograd — to smo vedeli že prej; zato smo rekli, da ne smemo zamuditi prilike, da si ogledamo beograjski svet in njegove navade. In baš danes se nam to nudi, zakaj danes je Gjurgjev dan in nihče noče zamuditi »gjurgjevskega uranka«.

Gjurgjev dan — Jurjevo!... Kako že pojemo pri nas doma?

Prošel je, prošel pisani vuzem,
došel je, došel zeleni Jurij
na zelenem konju, po zelenem polju.

Donesel je, donesel
pedenj dolgo travico,
laket dolgo mladico...

E, pa je tudi našim južnim bratom Gjurgjev dan velik praznik, ki ga njihov pravoslavni koledar prenese na naš šesti maj.

Preden napoči zora, so že na nogah mladi in stari ter se hite umivat v vodi, ki so jo pripravili v posodi pod grm prejšnji večer, nadevali vanjo vršiček pelina in zelene, vejico vrbe in drena pa rdečo pisanko in kopriv in še drugih trav, ki jih poznajo stare babice in ki zanje vedo le one, kje rasto. Nato pa beže vsi v svobodno prirodo, na polje, v gozde, da si nabere zelenja in rož ter spleto vence, še mokre od gjurgjevske rose. Tak je star običaj; mladina v mestu le še malo ve zanj, ipak ji je ostal »gjurgjevski uranak« in ni ga, ki bi se hotel dati osramotiti, da ga je gjurgjevdanska zora našla v postelji, in kdor v Beogradu le more, hiti danes v Topčider, v Košutnjak, v mlado zelenje. Tudi mi se pridružimo množicam in bodi nam prijeten Gjurgjev dan in srečen »gjurgjevski uranak«!

Lahko bi sedli na tramvaj ali v avtoomnibus in se peljali v Topčider, saj vozijo ti nocoj vso noč; zakaj »uranak« je z zoro in z zoro je treba biti zunaj. Ali mi — mladih nog — jo mahnimo kar preko brda. Saj pa je zrak tako svež, tako poln pomladanskega vonja, tako majski, da bi bilo kar škoda, ako nam ga skvari nabasani tramvajski voz! Ob Karađordevem parku se spustimo iz Beograda in čez Mokrolug se vzpnemo naravnost na Topčidersko brdo. Za pot nam ni treba skrbeti, četudi še nikdar nismo hodili tukaj; ne bomo je izgrešili, zakaj pred nami in za nami se vijejo preko brda procesije zgodnjih izletnikov. Ko za malo časa dospemo na vrh, nam prvi solnčni žarek posije v hrbet ter se razlije na greben griča, ki je onkraj podolžne dolinice pred nami — na Košutnjak.

Tedaj šele vidimo, kako smo že zakasnili z »urankom«! V prostornem Topčiderskem parku so že množice ljudi, in množice po Košutnjaku pričakujejo solnčnega vzhoda. Svetle poletne obleke udarjajo iz gozda, se mešajo in zlivajo v enotno sliko po zelenih jasah med mladozelenim drevjem, viki in kriki pa pozdravljajo žarke mladega majskega solnca. K zori hite zvoki raznih glasbil, cigani drgnejo po strunah, piskači napenjajo mehove na dudah in mladi svet že pleše kolo, vesela pesem se razlega in z zelenjem opletene zastave vihrajo — mladini pa žare obrazi in se smejejo oči... Saj danes je Gjurgjev dan, danes tudi Beograd ne dela, vsi hite v Topčider, v Košutnjak, da se tu vesele in radujejo od ranega jutra do same noči. Saj nudita Topčider in Košutnjak v bližini edino svobodno prirodo, kamor se Beograjčan lahko zateče.

Prišleci nosijo oprtiv nabasane torbe z jedili, jih nosijo v košaricah, cekarjih in culicah ter si iščejo prostorov, kjer se utabore za ta dan s svojo družino, s svojo tovarišijo.

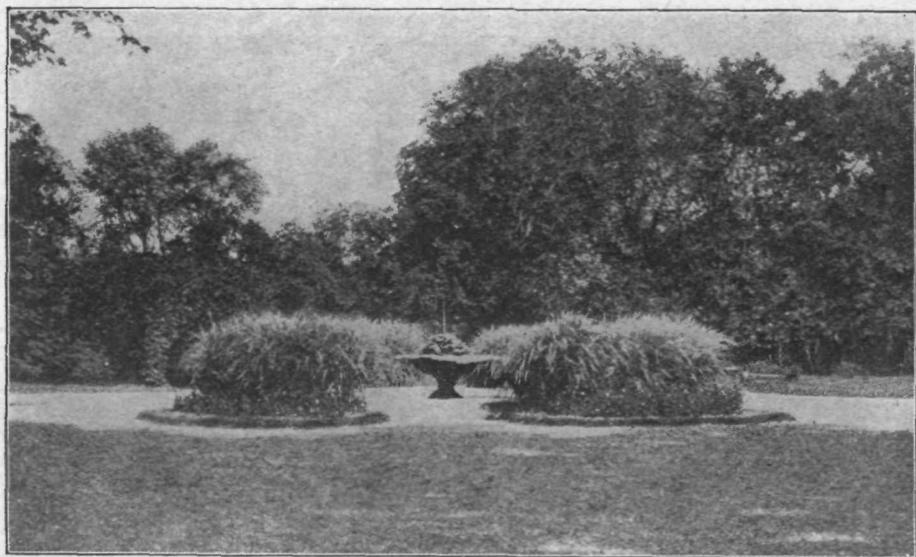
In ves dan prihajajo tramvaji in kočije in avtomobili, vsi v zelenju in v vencih in zastavicah. Še pred poldnevom je zaseden vsak prostorček in množice se prerivajo po parku, po cesti, po Košutnjakovih šumah. Tam so se zbrali Macedonci in Albanci, ki druge dni po beograjskih hišah žagajo drva; danes tudi njim ni do dela, na raznju si pečejo janca, trije, štirje svirajo v lesene »zurle« zategle in enolične svoje pesmi, ostali pa jih — v krogu sedé — sveto poslušajo. Od druge strani se glase z gosli poskočnice, pa zopet petje, na mnogih mestih pritiska flavti in klarinetu bas, k vsem tem godbam od vsepovsod pa plešejo kolo, pojejo, se vesele in radujejo.

Razigranosti in toploti se pridruži žeja, da imajo številni bozadžiji polne roke dela, da napoje razgreta grla s hladno bozo in limonado. Prvi praznovanci Gjurgjevega dana se po obedu počasi odpravljajo proti domu, a na njihova mesta prihajajo novi in drugi, da sta Topčider in Košutnjak ves dan živa kakor najbolj mrgoleča mravljišča. Mi sami, mladi z mladimi, smo si zaigrali kolo, smo zapeli pesem, poskočno, veselo, poradovali smo se in popraznovali svoj Gjurgjev dan, vse ogledovanje Topčidera in Košutnjaka pa smo odložili za drugič, ko nas pri tem ne bo oviral vrvež razigranih množic.

In tak dan se nam nudi kmalu. Ker bomo imeli pri ogledovanju hoje dovolj, to pot ne gremo preko brda, v katero upira solnce svoje vroče popoldanske žarke, marveč sedemo na Milanovi v tramvaj, ki zanj vemo, da vozi proti Topčideru. Voz se spusti nizdol po Miloševi ter nas pelje mimo že znanih poslopij v Senjak, kjer se nam na levi vrste razne stavbe polikliničnega zavoda, na desni pa železniška naselbina z železničarsko šolo in z raznimi železničarskimi zgradbami. Naprej se vozimo mimo raznih tvornic, od katerih omenimo le državno markarnico, kjer narejajo državne kolke in podobne izdelke, na desno

proti Čukarici zavzema prostor petrolejska družba z velikimi petrolejskimi rezervoarji, povsod pa so še razni veliki obrati. Tudi na to stran Beograda je zasegel obrt, največji del nam na desni pa so zavzele mnoge železničarske stavbe in delavnice; saj jemlje železnica za svoje potrebe prostor od beograjskega kolodvora preko Bare Venecije in Čukarice ob Savi naprej in naprej, da pomaljšajo novi nasipi že do samega Topčidera. Tako ne bo dolgo, ko postane topčiderska železniška postaja, prva ob železnici, ki drži iz Beograda proti jugu, tako zvezana z beograjskim kolodvorom, da bosta z njim eno.

Ves ta obrtni razvoj opazujemo lahko iz tramvaja, ki vozi v Topčider po 7 km dolgi progi, vsekani prav pod zahodni obronek Topči-

Park v Topčideru

derskega brda. Po brdu samem pa stoji vila ob vili in se tako širi velikomestni Beograd tudi na to stran, kjer se vzdržujejo še razne »kafanice« in »mehane« izza dobe, ko je bil Topčider še samotni in odljuden kraj, skozi katerega je držala iz Beograda cesta v Šumadijo. Na tisto dobo spominja pred samim Topčiderom »Careva čuprija«,¹ ki ji je danes ostalo le še ime, a na mestu »čuprije« se spenja preko Topčiderske reke le novodoben cementen mostič.

Tramvaj nas zapelje že v Topčiderski park, ko zazremo na desni tik pod Carevo čuprijo obsežno beograjsko dirkališče. Izven zime ga vsako nedeljo napolnijo iger željni Beograjčani, da se pozanimajo

¹ Čuprija — turški izraz za most.

ob konjskih dirkah. Gledalci-zastonjkarji — manj imoviti, ki pa tudi hočejo imeti svojo zabavo — posedajo kar po brdu in od tu gledajo na dirkališče; no, ako imajo dobre oči, morejo s svojega mesta prav tako opazovati dirke kakor oni, ki so plačali prostor na dirkališču. Ne naganja pa jih itak nihče.

Prav ob robu Topčiderskega parka, kjer gladka cesta po brdnem sedlu deli brdo v severni in južni greben, izstopimo ter se napotimo v park. Tu ni ravnih drevoredov, kakor so v ljubljanskem Tivoliju; raznovrstno drevje, posajeno kakor brez določenega reda, tvori senčnat park, pušča male in večje jase, ki jih časih krasi cvetične grede in gredice, okrogle in raznokotne, pestrost pa večajo še široke, peščene poti.

Ogromne platane v Topčiderskem vrtu

Park se razteza pod severnim brdovim kosom v ravnici med Topčiderskim brdom in Košutnjakom in je prav prostoren. Njegova posebna znamenitost so orjaške platane v jugozahodnem parkovem kotu. Iz debel, ki imajo spodaj premera do dveh metrov, so zrastle tolike veje, da so jih morali daleč proč od debla krog in krog podpreti s povprečnimi železnimi drogi, da se ne ulomijo ter se ohranijo. Pod njihovimi gostimi krošnjami nas vabijo klopi k počitku.

(Konec prihodnjič.)

